

Sygnatura akt XVII GW 60/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku XVII Wydział Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Weronika Klawonn

Protokolant st. Weronika Ługiewicz

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2024 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa G. F.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z.

o ochronę praw autorskich

I. oddała powództwo

II. zasądza od powoda G. F. na rzecz pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z. tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 6 120 zł. (sześć tysięcy sto dwadzieścia złotych) wraz z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sędzia Sądu Okręgowego Weronika Klawonn

Sygn. akt: XVII GW 60/23

UZASADNIENIE

WYROKU Z DN. 25 STYCZNIA 2024 r.

Stanowiska stron

W pozwie wniesionym przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w (...), cofniętym w części co do żądania z pkt 1 i zmodyfikowanym co do żądania z pkt 2 petitum pozwu (protokół posiedzenia przygotowawczego z dn. 17 października 2023 r. – k. 912 – 912v.), powód G. F. żądał:

- nakazania pozwanej zaniechania naruszeń autorskich praw osobistych i majątkowych powoda do layoutu do katalogów reklamowych wykorzystywanych przez pozwaną oraz poprzez nakazanie niepublikowania w przyszłości katalogów i innych materiałów, w których wykorzystywany jest layout, którego twórcą jest powód;
- nakazanie pozwanej usunięcia skutków bezprawnych działań, stanowiących naruszenie autorskich praw majątkowych i osobistych powoda przez złożenie oświadczenia o treści i w formie wskazanej w pkt 2 petitum pozwu;
- umocowanie powoda do wykonania orzeczonego obowiązku publikacji oświadczeń wymienionych w pkt 2 na stronie internetowej(...) na koszt pozwanej (a w razie zmiany adresu strony pod każdym innym adresem) i utrzymania

go przez okres co najmniej 1 roku, w przypadku, gdy pozwana nie dokona publikacji oświadczenia z pkt 2 petitum pozwu w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w niniejszej sprawie. Oświadczenie zostanie wydane przy zastosowaniu czarnej czcionki Times New Roman o rozmiarze 14, na białym tle w takich sposób, że każdy odwiedzający stronę internetową będzie mógł zapoznać się z treścią oświadczenia bez dokonywania żadnych dodatkowych czynności. Dodatkowo oświadczenie będzie znajdować się bezpośrednio na stronie startowej serwisu internetowego powoda (a nie w formie wyskakującego okna) u góry i będzie niemożliwe do usunięcia przez ustawienia przeglądarki internetowej (np. w formie ad-block);

4. zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kwoty 60.000,00 zł tytułem wydania korzyści uzyskanych w okresie bezprawnego wykorzystywania przez pozwaną layoutu katalogów reklamowych pn.: „(...)” i (...) oraz „(...) i (...)” objętych prawami autorskimi powoda;

Powód wskazał, że prowadzi działalność gospodarczą, której przedmiotem jest m.in. wykonywanie usług reklamowych i co najmniej od 2007 do 2018 r. łączyła go z pozwaną spółką stała współpraca. Od 2018 r. powód świadczył na rzecz pozwanej usługi w postaci sesji fotograficznych, opracowania zdjęć i składu katalogu w ramach jego layout.

W ocenie powoda, opartej o argumentację przedstawioną w uzasadnieniu pozwu, efekty prac zleconych przez pozwaną stanowią utwory w rozumieniu ustawy z dn. 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2509) – dalej jak u.p.aut., do których osobiste i majątkowe prawa autorskie przysługują w zakresie zdjęć i layoutu. Na skutek naruszeń stwierdzonych przez powoda wypowiedział on pozwanemu umowy licencji niewyłącznej w piśmie z dn. 10 czerwca 2022 r., żądając zapłaty kwoty 60.000 zł tytułem wydanie bezprawnie uzyskanych korzyści.

Powód podkreślił, że przedmiotem powództwa są prawa autorskie przysługujące mu z tytułu layoutu katalogów. W tym zakresie jego utwory stanowią przejaw indywidualnej twórczości co do wyboru i zróżnicowania formatu fotografii, ich układu i rozmieszczenia, dopasowania do tekstu katalogu. Ponadto wcześniejsze katalogi opracowane przez powoda na zlecenie pozwanej zawierały informację: „(...)”, tj. wprost odwoływały się do działalności gospodarczej prowadzonej przez powoda. Z powyższego powód wywiódł, że strony zgodnie uznawały, że proces przygotowania katalogów ma charakter twórczy.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W jego ocenie objęte powództwem działania powoda związane z opracowaniem i przygotowaniem layoutu katalogów nie spełniają przesłanek utworu z pr. aut. Odnosząc się do wymienionych przez powoda etapów procesu twórczego pozwany wskazał, że te działania realizowane były w oparciu o jego wytyczne, wspólnie przez strony bądź to strona pozwana dostarczyła poszczególne elementy treści katalogów, które następnie zostały wykorzystane przez powoda. Natomiast koncepcja marketingowa i layout katalogów są wspólne dla katalogów reklamowych w ramach branży, w której działa pozwany i nie zostały one przedstawione przez powoda. Katalogi stworzone przez powoda nie stanowią przejawu działalności twórczej o indywidualnym charakterze.

W ocenie pozwanego wysokość żądania z pkt 4 petitum pozwu nie została w żadnej części udowodniona przez powoda. Nie spełnia tej funkcji ogólne odwołanie się do przedstawionych wraz z pozwem faktur za usługi wykonane przez powoda w latach 2019-2021. W żadnym z tych dokumentów nie zostało wyszczególnione, jaka część stanowi wynagrodzenie za wykonanie projektu i innych czynności związanych z layoutem katalogów. Żądanie powoda pozostawało więc nieudowodnione co do wysokości, zarówno w ramach wskazanej przez powoda podstawy prawnej z art. 79 ust. 1 pkt 4 u.p.aut, jak i alternatywnych podstaw z art. 79 ust. 1 pkt 3 a) oraz b) tej ustawy.

Pozwany zaprzeczył również twierdzeniom powoda, jakoby nie doszło do przeniesienia na niego autorskich praw majątkowych do projektów katalogów powołując się na umowy współpracy łączące strony z roku 2009 i 2011, na wypadek uznania przez Sąd, że przedmiot sporu ma charakter utworu w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Warunek przejścia praw na pozwanego tj. zapłata określonego w umowie wynagrodzenia został przez nią każdorazowo spełniony. Po tym czasie czynności powoda w ramach współpracy stron dotyczyły zagadnień

techniczne i edytorskich, a kolejne umowy zawierane przez strony regulowały kwestię przeniesienia na pozwaną praw autorskich. W ramach praw przeniesionych na pozwaną stworzyła ona katalogi reklamowe na latach 2022 i 2023.

Pozwana zaprzeczyła twierdzeniom powoda dotyczącym skutków wynikających z oznaczenia działalności gospodarczej powoda skrótem (...) przedstawiając równoległe argumentację opartą o zamieszczenia w każdym z katalogów informacji o wskazaniu jej jako podmiotu praw autorskich przez zastosowanie symbolu ©.

Ustalenia faktyczne

Powód G. F. prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) G. F.. Przedmiotem działalności jest m.in. wykonywanie usług reklamowych. Powód ma wieloletnie doświadczenie w tej branży. Bezsporne.

Pozwany (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z. prowadzi działalność w zakresie produkcji ogrodowych mebli drewnianych oraz urządzeń przydomowych placów zabaw. Pozwany sprzedawał swoje produkty zarówno na rynek polski, jaki i niemiecki. Bezsporne.

Pozwany z uwagi na zakończenie współpracy z osobą, która zajmowała się marketingiem pilnie potrzebowała pomocy w tym zakresie. W 2007 r. doszło do nawiązania współpracy pomiędzy stronami. Obejmowała ona szereg usług związanych z marketingiem oraz budową wizerunku przedsiębiorstwa. Współpraca zaczęła się od sesji zdjęciowych produktów i innych elementów służących do przygotowania zdjęć katalogowych. Bezsporne – zeznania powoda k. 936, zeznania pozwanego k. 937 v. – 938

W związku z różnymi obszarami współpracy strony zawierały szereg umów. Jednym z obszarów współpracy stron było stworzenie katalogu produktowego, który byłby wydawany cyklicznie tj. co roku. Zgodnie oczekiwaniami strony pozwanej katalog ten miał odróżniać się od katalogów konkurencji i być rozpoznawalny przez odbiorców. Zarówno przedstawiciele powoda, jak pozwanego analizowali dostępne na rynku katalogi, aby przygotowywany katalog miał szatę graficzną odmienną od tego, co już było dostępne. Poza tym pozwany oczekiwał, aby katalog „nie był prymitywny”, czyli oszczędny w swym wyrazie, a z drugiej strony, aby zawierał odpowiednią ilość produktów. Dla zamawiającego były także istotne parametry wpływające na koszt druku. Powód przygotował próbki kilku rodzajów stron katalogu. Pozwany wybrał jeden z nich zalecając naniesienie niewielkich poprawek. Wskazał miejsce usytuowania logo. Pozwany wskazał, w jaki sposób mają zostać pogrupowane produkty i w jakiej kolejności, a także, jaka ma być ostateczna wielkość katalogu (liczba stron). Dowód: zeznania powoda k. 936 v. – 937, zeznania pozwanego k. 938 – 938v.

30 stycznia 2009 r. strony zawarły umowę o współpracy nr 1/(...)/2009. Na mocy tej umowy:

Zamawiający zlecił wykonawcy wykonanie następujących prac:

- projektu graficznego katalogu ok. 80 szt. +okładka,
- przygotowanie komputerowe do druku :
- objętość ok 80 str. +okładka,
- kolory:5+5 (piaty kolor to teksty w wersjach językowych (język polski język niemiecki)

Zamawiający zobowiązał się do dostarczenia listy produktów których fotografie ają się znaleźć w katalogu oraz teksów opisu.

W treści umowy znalazło się oświadczenie, że zamawiający nabywa prawa autorskie do powstałego dzieła po uprzednim całkowitym rozliczeniu finansowym z wykonawcą.

Przedstawienie makiety katalogi odbywać się miało etapami - w odniesieniu do poszczególnych działów produktów.

Strony ustaliły rozliczenie za wykonanie dzieła w następujący sposób:

Zamawiający zobowiązał się zapłacić Wykonawcy wynagrodzenie w wysokości 650 zł. za jedną stronę A4. Ostateczna wartość zamówienia określona miała zostać po wykonaniu makiety całego katalogu i podliczeniu faktycznej ilości stron.

Płatność miała nastąpić w następujących sposób:

- a) 26 000 zł. w formie zaliczki
- b) Pozostała część za opracowanie graficzne płatna po zakończeniu opracowania graficznego i podliczeniu faktycznej ilości stron katalogu.

(dowód: umowy współpracy z dn.: 30.01.2009 r. nr 1/(...)/2009 r k. 18 i nast.)

W dniu 2 listopada 2009 r. strony zawarły kolejną umowę tj. nr 9/(...) 2009. Jej przedmiotem było także opracowanie projektu graficznego katalogu, a ponadto, przygotowanie komputerowe do druku oraz druk katalogów. Na etapie zawierania umowy była już przygotowana „makieta katalogu” zaakceptowana przez pozwanego. Umowa zawierała także postanowienia dotyczące przejścia autorskich praw majątkowych. W kolejnej umowie z dnia 14 grudnia 2011 r. powód zobowiązał się do składu i opracowania graficznego katalogu (...)2012r. w trzech wersjach językowych. Ponadto przedmiotem umowy była adaptacja katalogu (...) na potrzeby folderu M.. Stworzenie folderu M. był podyktowane rozwojem asortymentu i koniecznością rozdzielenia oferty mebli ogrodowych od elementów placów zabaw. Dowód: umowy o współpracy nr 9/(...) 2009 oraz nr 13/(...)/2011. – 20 – 24)

Kolejne umowy zawierane przez strony w okresie od 2012 dotyczyły innych, niż wykonanie przez powoda projektu graficznego katalogu i okładki. Każda z tych umów regulowała przejście na pozwaną majątkowych praw autorskich do jej przedmiotu na pozwaną. dowód: umowy współpracy z dn.: 02.04.2012 r. – 1/(...)/2012; 23.01.2013 r. – 1/(...)/2013; 17.08.2014 r. – 1/(...)/2014; 04.08.2015 r. – 1/(...)/2015; 15.10.2015 r. – 2/(...)/2015; 15.10.2015 r. – 3/(...)/2015; 23.08.2016 r. – 1/(...)/2016; 04.07.2017 r. – 1/(...)/2017; 26.06.2018 r. – 1/(...)/2018 – k. 25 - ,886 – 904)

Katalogi produktów były przygotowywane do druku wspólnie przez pracowników stron zgodnie z wytycznymi otrzymanymi od pozwanej. W kolejnych latach layout ulegał niewielkim modyfikacjom. Dowód: zeznania świadka J. R. z dn. 18.01.24 r. [00:03:10 – 00:32:26] – k. 935 – 936; przesłuchanie w charakterze strony powodowej R. S. z dn. 18.01.24 r. [01:38:17 – 02:43:30] – k. 937v. – 939)

Od 2015 r. w wersji niemieckojęzycznej były wydawane dwa katalogi „(...)” (dla mebli i urządzeń ogrodowych) oraz (...) dla placów zabaw. dowód: katalogi tom III akt

W katalogach „(...)” z lat 2012 – 2013, 2015 – 2021, (...) z lat 2015 – 2021 oraz „Katalog produktów 2014” widnieją oznaczenia „© (...)” oraz „(...)” Bezsporne.

Ocena dowodów:

Powyższy stan faktyczny w sprawie, częściowo sporny, Sąd ustalił w oparciu o przedstawione przez strony postępowania. Sąd ocenił wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału (art. 233 § 1 ustawy z dn. 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1550 z późn. zm. – dalej jako k.p.c.).

Sąd przeprowadził dowód z dokumentów załączonych przez strony do pism procesowych składanych w toku postępowania – umów, stanowiących źródło stosunku prawnego łączącego strony, w tym regulujących kwestię majątkowych praw autorskich do wytworów będących ich przedmiotem, katalogów produktów pozwanej spółki, powstałych we współpracy z powodem oraz katalogów późniejszych.

Sąd pominął dowód z przesłuchania świadka J. R. co do okoliczności braku wypełnienia definicji utworu w pracach powoda na podstawie art. 235² § 1 pkt 4 k.p.c. Brak spełnienia przez wytwór przesłanek umożliwiających uznanie go za utwór w rozumieniu u.p.aut. nie może stanowić przedmiotu dowodu, ponieważ nie jest faktem (art. 227 k.p.c.) i podlega ocenie prawnej dokonywanej przez Sąd. W pozostałym zakresie dowód z przesłuchania świadka J. R. został dopuszczony. Sąd zasadniczo dał wiarę zeznaniom świadka. Zeznania te nie były jednak kluczowe. Świadek rozpoczęła pracę u powoda, kiedy już layout katalogu był stworzony, a jej zadaniem było uzupełnianie gotowej matrycy materiałem zdjęciowym i tekstowym oraz przygotowanie katalogu do druku.

Sąd dopuścił również dowód z przesłuchania stron na fakty wskazane w pkt. IV. 4/ planu rozprawy z dn. 17 października 2023 r. (k. 915) w związku z koniecznością wyjaśnienia istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy faktów dot. procesu tworzenia katalogów i przebiegu współpracy między stronami. Zeznania obu stron co do faktów były w zasadzie spójne. Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda co do tego, w jakim zakresie otrzymywał wytyczne od pozwanego co do layoutu katalogu. Pozwany bowiem w sposób precyzyjny opisał w swych zeznaniach oczekiwania co do katalogu produktowego oraz wskazał na cele i przyczyny przyjęcia takich a nie innych rozwiązań. Oznacza to, że pozwany był dobrze zorientowany w funkcjach marketingowych katalogu produktowego, miał dość sprecyzowane oczekiwania, którymi musiał dzielić się z wykonawcą. Nieprawdopodobne jest, aby całkowicie polegał w tym zakresie na doświadczeniu powoda.

Podstawa prawna wyroku

W ocenie sądu powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiot ochrony

Powód roszczenie zapłaty wywodził z ochrony swoich autorskich praw majątkowych do utworu w postaci layoutu katalogów produktowych, które zostały wykorzystane przez pozwanego w katalogach „(...)” i (...).

Ochrona autorskich praw majątkowych dotyczy utworów w rozumieniu art. 1 ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: pr. aut.), które nie są wyłączone spod tej ochrony z mocy art. 1 ust. 2¹ pr. aut.

Pierwszą istotną kwestią było ustalenie, co jest przedmiotem ochrony zgłaszanym przez powoda w tym postępowaniu oraz czy owo dobro stanowi utwór. Powód wskazywał, że przedmiotem ochrony jest layout katalogu.

Dalsze rozważania wymagają zatem uporządkowania pojęć używanych przez strony dla określenia przedmiotu ich współpracy, a dalej przedmiotu sporu. Pojęcie layoutu nie jest bowiem pojęciem ani z języka prawnego, ani nawet z prawniczego. Zaczerpnięte zostało z terminologii fachowej, która posługują się w swej pracy graficy.

Na potrzeby procesu, zgodnie z intencją stron, należy przez layout rozumieć szablon, stały wzorzec kompozycyjny szaty graficznej katalogu wydawanego cyklicznie, obejmujący układ typograficzny i tematyczny gazety. Układ typograficzny dotyczy zewnętrznego wyglądu ukształtowanego rodzajem czcionek (np. kroje czcionek, pogrubienia, kursywa itd.), wielkością elementów (np. wielkość czcionek poszczególnych elementów i rodzajów tekstu, wielkość zdjęć) i rozmieszczeniem tekstu i ilustracji (miejsca zapisane i wolne, szpalty, akapity itd.), a także kolorystyką i gradientem tła. Układ tematyczny obejmuje wyodrębnienie tytułu oraz podział na poszczególne elementy treściowe – działy, ich kolejność i objętość.

Pierwszy problem to to, że taki surowy layout bez wypełnienia treścią i zdjęciami nie został sądowi przedstawiony. Powód przedstawił gotowe katalogi z poszczególnych lat, w których przykładowo wskazywał elementy layoutu jego zdaniem podlegające ochronie. Strony w toku współpracy posługiwały się pojęciem „makiety”. Makieta to nic innego jak pierwsze utrwalenie szaty graficznej, tj. layoutu wypełnionego proponowanymi elementami, który jako pierwowzór ma być stosowany do kolejnych edycji katalogu. Materiał procesowy w postaci załączonych katalogów pozwalał sądowi

na zapoznanie się z layoutem właśnie poprzez wydrukowane gotowe katalogi. Nietrudno bowiem wskazać, które jego elementy stanowią szablon, a które jego wypełnienie.

Z dokonanych przez sąd ustaleń wynika, że na przestrzeni lat layout ulegał modyfikacjom. Pierwsza dotyczyła wyodrębnienia katalogu M., zaś kolejne stworzenia katalogów bez cen. Dalsze modyfikacje nie były znaczące dla oceny dzieła w kontekście przesłanek twórczości.

Sąd przyjmuje zatem, że przedmiotem ochrony, którego domaga się powód są layouty (we wskazanym wyżej rozumieniu) zawarte w makiecie katalogów „(...)” oraz (...), które ustalone zostały jako odrębne katalogi na przełomie 2011 – 2012 r. w wersji którą prezentuje powód tj. za 2021 r. (k. 74 i nast. i k. 117 i nast.)

Layout jako utwór

Zgodnie z art. 1 ust. 1 pr. aut. przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. W myśl ust. 2¹ ochrona może być objęty wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

Przesłanki uznania danego dzieła za utwór podlegający ochronie prano-autorskiej są więc następujące:

- przesłanka twórczości
- przesłanka indywidualności
- przesłanka ustalenia
- przesłanka negatywna: brak objęcia wyłączeniem z art. 1 ust. 2¹ pr. aut.

Tak określone przesłanki staną się przedmiotem dalszej analizy sądu.

Przesłanka twórczości:

Przesłanka twórczości utworu (oryginalności) wskazuje na to, że utwór powinien stanowić rezultat działalności człowieka o charakterze kreatywnym. Utwór musi być z perspektywy twórcy subiektywnie nowy, co oznacza, że rezultat intelektualnej pracy twórcy wziął swój początek w jego umyśle, stanowi projekcję jego wyobraźni i był dla niego uprzednio nieznan. Wymóg kreatywnego charakteru działalności twórczej oznacza, że ochronie nie podlegają efekty działań o charakterze rutynowym, szablonowym.

Ocena twórczości dokonywana jest retrospektywnie i koncentruje się na rezultacie, jakim jest wytwór intelektu. Badanie procesu twórczego ma znaczenie w tym sensie, że weryfikuje, czy w jego trakcie twórca zakładał stworzenie dzieła nowego oraz czy założenie to spełnił, tworząc nierutynowy i niespotykany dotąd element rzeczywistości. Nie jest przedmiotem badania na tym etapie, czy autor miał swobodę wyboru elementów składających się na utwór – ten test należy bowiem do interpretacji pojęcia indywidualności.²

W ocenie sądu layout czasopisma jako taki może spełniać przesłankę twórczości. Layout jako szablon szaty graficznej czasopisma/katalogu stanowi niewątpliwie wytwór umysłu. Nie zawsze jednak ma on charakter dostatecznie kreatywny, aby mówić o utworze podlegającym ochronie prawn-autorskiej. Nie spełnia wymogu twórczości layout wykorzystujący rozwiązania szablonowe, rutynowe.

W ocenie sądu układ graficzny katalogów podlegający badaniu w tym postępowaniu, jakkolwiek stanowi rezultat pracy intelektualnej wykonawców, nie ma, zdaniem sądu, charakteru twórczego w wyżej wskazanym rozumieniu. Z dokonanych przez sąd ustaleń wynika, że zakres ingerencji zamawiającego, który przekazywał swoje sugestie i akceptował poszczególne części „makiety” katalogów, był tak daleki, że działanie powoda sprowadzało się do

technicznej realizacji wizji i pomysłu strony pozwanej. Układ graficzny (typografia) katalogu stanowił nie tyle rezultat swobodnej wyobraźni, czy ekspresji twórcy, co był efektem zastosowania jego fachowej wiedzy co do efektywnego (atrakcyjnego wizualnie i komunikatywnego) rozmieszczania treści na stronie. Nie można także powiedzieć, że powstałe layouty katalogów produktowych stanowią niepotykany dotąd element rzeczywistości. Powód nie wykazał, aby sporne layouty zawierały istotny element nowości i wymykały się powszechnie przyjętym schematom w tej branży.

Negatywna ocena elementu twórczego w spornych layoutach nie ujmuje oczywiście niczego wysiłkowi intelektualnemu powoda w przygotowaniu layoutów. Praca ta niewątpliwie wymagała wiedzy fachowej i umiejętności, a także była wsparta dotychczasowym doświadczeniem. Okoliczności te jednak nie mają znaczenia dla weryfikacji tego, czy oceniane dzieło spełnia przesłanki twórczości w rozumieniu art. 1 pr. aut.

Przesłanka indywidualności

Przesłanka indywidualności podlega badaniu w dwóch aspektach:

- przedmiotowym (obiektywnym)
- podmiotowym (obiektywnym).

Ocena przedmiotowa dotyczy oceny samego utworu na tle innych utworów. Przydatne może okazać się przeprowadzenie tzw. testu statystycznej jednorazowości. Zakłada ono badanie, czy takie samo lub bardzo podobne dzieło powstało już wcześniej oraz czy jest statystycznie prawdopodobne stworzenie takiego samego wytworu w przyszłości przez inną osobę³. Jakkolwiek koncepcja testu jest poddawana krytyce⁴, to może okazać się przydatna przy badaniu indywidualnego charakteru tzw. utworów referencyjnych. Inną metodą jest odwołanie się do cech gatunkowych utworu i ustalenie, czym różni się ono od innych dzieł tego samego lub zbliżonego gatunku. Owo porównanie pozwoli na ustalenie zakresu swobody twórczej, rozumianej jako zakres wolności decyzyjnej twórcy co do elementów składowych utworu i jego zewnętrznej prezentacji. Im mniejszy zakres swobody twórczej, czym bardziej ograniczona ochrona prawno-autorska.

Pojęcie swobody twórczej, a w zasadzie sposób jej wykorzystania przez autora wiąże się już z podmiotową oceną przesłanki indywidualności utworu. Autor wykorzystując przestrzeń swobody twórczej, czyli to co w utworze nie jest determinowane czynnikami zewnętrznymi, wypełnia ją odzwierciedlając w niej swoje piętno osobiste, czyli projekcję swojej (a nie niczyjej innej) wyobraźni. Wypełnienie owej przestrzeni swobody twórczej, aby doprowadzić do pozostawienia w niej osobistego piętna nie może się sprowadzać do wykorzystania przez twórcę jego wiedzy (technicznej, marketingowej i in.), czy też określonych narzędzi, lecz winno być wyrazem osobistej kreacji autora.

Przesłanka indywidualności jest w pewnym sensie miernikiem jakościowym przedmiotu prawa autorskiego i podlega stopniowaniu. W badanych efektach wytworu działalności intelektualnej człowieka może występować różne natężenie elementów indywidualnych. Nie jest przy tym możliwe wyznaczenie generalnego minimalnego poziomu indywidualności kwalifikującego dane dzieło jako utwór podlegających ochronie. W związku z tym, jakkolwiek zasadniczo przyjmuje się, że ocena tego czy dane dzieło stanowi utwór powinna być niezależna od wartościowania estetycznego, to za każdym razem należy uwzględniać rodzaj dzieła podlegającego ocenie. Jeżeli mamy do czynienia z dziełem stricte artystycznym, w którym zakres swobody twórczej jest szeroki, to osiągnięcie wystarczającego poziomu indywidualności w owej szerokiej przestrzeni będzie stosunkowo proste. Jeżeli natomiast dzieło ze swej istoty ma charakter użytkowy tj. musi spełniać określone wymogi determinowane zewnątrz (przeznaczenie, parametry techniczne itd.) to zaznaczenie w wąskim marginesie swobody twórczej indywidualnego piętna twórcy będzie wymagało wysokiego wysiłku kreacyjnego i czasami okaże się nieosiągalne.

W ocenie sądu layouty katalogów powoda nie spełniają tak rozumianej przesłanki indywidualności.

Jeżeli chodzi o prosty test statystycznej jednorazowości, to sąd nie dysponował aparatem badawczym, aby taki test przeprowadzić. Dlatego nie był w stanie dokonać oceny indywidualnego charakteru layoutów powoda przy pomocy tego narzędzia. Sąd natomiast przeprowadził badanie przedmiotu sporu weryfikując jego cechy gatunkowe.

Sporny layout, jak każdy inny, należy do dzieł zazwyczaj powstających na konkretne zamówienie tj. służy określonym celom wyznaczonym przez zamawiającego. Dalej – pozostaje istotnie zdeterminowany funkcją. W tym sensie layout jest dziełem użytkowym. Zadaniem katalogu i zawartego w nim layoutu jest atrakcyjna tj. przyciągająca uwagę i komunikatywna prezentacja oferty. Katalog produktowy jest więc elementem strategii marketingowej i jako taki podlega szeregu regułom tej strategii, której gospodarzem (podmiotem decyzyjnym) jest zamawiający. To zamawiający definiuje adresatów katalogu oraz sposób jego dystrybucji. To z kolei determinuje potrzebę doboru określonych środków wyrazu. Środki te są powszechnie znane projektantom i stanowią element ich wiedzy fachowej, a dotyczące np. podziału stron, interlinii, tytułów nagłówków itd.⁵

Kolejnym faktorem zewnętrznym dla layoutów katalogów produktowych są aspekty technologiczne. Layout musi być dostosowany do maszyny drukarskiej, na której ostatecznie będzie drukowany katalog (to ogranicza dobór wielkości katalogu, wielkości pola zadruku, kolorystyki, rodzajów i wielkości czcionek itd.).

Ostatnim bodaj czynnikiem istotnie wpływającym na wygląd szaty graficznej i zawartego w niej layoutu jest koszt wydruku i dystrybucji katalogu. To pośrednio wpływa na środki wyrazu, które mogą zostać użyte przez grafika (objętość katalogu, ilość zaprezentowanych produktów, kolorystyka itd.).

Podsumowując, layout katalogu produktowego, jest ze swej istoty dziełem istotnie determinowanym przez: oczekiwania zamawiającego związane ze strategią marketingową, funkcję, adresatów, powszechnie przyjęte zasady projektowania czasopism/katalogów oraz możliwości techniczne i koszty druku i dystrybucji. Zakres swobody twórczej grafika pozostaje zatem niewielki.

Sporne layouty powoda podlegały wyżej opisanym regułom. Z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że były one tworzone na zamówienie pozwanego, który precyzyjnie określił swoje oczekiwania, omawiając z powodem dostępne katalogi na rynku polskim i niemieckim. Layout był determinowany potrzebą zamieszczenia zdjęć określonej ilości produktów, ich opisów oraz rysunków technicznych. Podział na działy i kolejność w katalogu był ustalony przez zamawiającego. Format oraz ilość kolorów została także określona w umowie. Zamawiający na bieżąco korygował przedkładane fragmenty projektów. Parametry formatu były uzależnione od możliwości drukarskich.

Powód w uzasadnieniu pozwu wskazuje, że elementem indywidualnej twórczości są: „wybór fotografii, zróżnicowanie formatu fotografii, rozmieszczenie /układ fotografii na poszczególnych stronach katalogów, dopasowanie formatu i układu do treści pisemnych (które to elementy można nazwać designem.)”.

Wybór fotografii nie jest elementem layoutu, gdyż fotografie zmieniały się w kolejnych wariantach katalogu i były treściami zamieszczanymi w layoutcie. Pozostałe elementy w istocie odzwierciedlają, jak już wskazano bardzo zawężoną w layoutcie przestrzeń swobody twórczej. I tu sąd ocenia, że wypełnienie przez powoda owej przestrzeni nie ma charakteru twórczego, kreatywnego, wyłaniającego się z jego wyobraźni i wykraczającego poza schematy, czy środki wyrazu stosowane w katalogach tego rodzaju. Mamy bowiem np. na stronie tytułowej layout polegający na zamieszczeniu pięciu zdjęć, jednego większego na pół strony i czterech mniejszych zajmujących drugie pół. Dalej na kolejnych stronach zdjęcie produktu, pod nim techniczne rysunki jego elementów z tabelą wymiarów oraz ramka z zaprezentowanymi elementami montażu. Na kolejnych stronach inny układ zdjęć produktów, ich rysunków technicznych, wymiarów i elementu montażu. Przyjęta przez powoda kompozycja poszczególnych stron katalogu oraz jego kolorystyka jest po prostu zastosowaniem pewnych schematów, metod i technik, nie odzwierciedla w żaden sposób osobowości twórcy.

Skoro layout jest dziełem tego rodzaju, że zakres swobody twórczej autora jest poważnie ograniczony, to pozostawiona mu przestrzeń, aby zyskać miano utworu, winna być intensywnie wypełniona elementami ekspresji twórczej. Nie

wystarczy tu poprawne i estetyczne wykorzystanie narzędzi zamieszczania informacji na stronie. Potrzeba jakichś elementów stanowiących formę indywidualnego wyrazu, czegoś co sprawi, że katalog (w warstwie jego kompozycji) będzie wyróżniał się wśród innych, a nie będzie po prostu kolejnym prawidłowo, funkcjonalnie i estetycznie wykonanym katalogiem. W przypadku dzieł powoda owych elementów zabrakło.

Oczywiście nie można zaprzeczyć, że dla przeciętnego adresata tj. osoby, która planuje urządzenie domowego ogrodu katalog jest przejrzysty, komunikatywny i estetyczny. To jednak nie jest istotą utworu.

Jakkolwiek zdaniem sądu nie zostały spełnione przesłanki twórczości oraz indywidualności pozwalające na uznanie dzieła za utwór, to sąd antycypując zarzuty apelacji oraz możliwą odmienną ocenę Sądu II instancji, poczyni dalsze rozważania.

Przesłanka ustalenia

W ocenie sądu została spełniona przesłanka ustalenia. Jak już wskazano layouty znalazły swoje odzwierciedlenie w makietach katalogów oraz w ich kolejnych wydaniach.

Idee i pomysły

Niezależnie od powyższych konstatacji warto rozważyć, czy layout nie jest dziełem pozostającym w sferze pomysłu. Layout może być uznany jako po prostu pomysł przedstawienia określonych treści w czasopiśmie. Służy on nadaniu czasopismu określonego stylu, który co do zasady nie podlega ochronie prawnego-autorskiej. W layoutcie na pierwszy plan wysuwa się koncepcja prezentacji zawartości, a nie sama forma przedstawienia dzieła jakim jest layout⁶.

Takie podejście do layoutu sprawia, że w ogóle jest on pozbawiony ochrony, jako podlegający wyłączeniu z art. 1 ust. 2¹ pr. aut.

Utwór zbiorowy

W literaturze prezentowana jest także koncepcja jako elementu utworu zbiorowego z art. 11 pr. aut. 7

Layout nie jest bowiem dziełem samodzielnym. Ze swej istoty nie może być eksploatowany bez treści go wypełniających. Zazwyczaj pozostaje przypisany do określonego czasopisma.

Pomijając zbędne, z uwagi na marginalne znaczenie tego argumentu, szczegółowe analizy dotyczące istoty dzieła zbiorowego, warto jedynie wskazać, że konsekwencją przyjęcia, że layout stanowi niesamodzielną część dzieła zbiorowego, jest nabycie autorskich praw majątkowych przez wydawcę. Wydawcą w kontekście stosunków łączących strony tego procesu jest pozwany jako finansujący wydanie katalogu.

Umowne przeniesienie autorskich praw majątkowych

Strony przedstawiały argumentację dotyczącą przeniesienia autorskich praw majątkowych w oparciu o zawierane pomiędzy nimi umowy. Zwierane między stronami umowy z okresu 2009/2011, kiedy to powstawał layout, obejmowały postanowienia dotyczące przeniesienia praw autorskich. Postanowienia te nie zawierały jednak oznaczenia pól eksploatacji.

Jak wynika z art. 41 ust. 2 pr. aut. oznaczenie pól eksploatacji utworu w umowie o przeniesienia autorskich praw majątkowych stanowi element przedmiotom istotny tej umowy. Prawo będące przedmiotem przeniesienia musi być bowiem dostatecznie skonkretyzowane, skoro jako praw na dobrach niematerialnych jest przenoszone w drodze czynności prawnej konsensualnej.

Brak w umowie rozporządzającej prawem bezwzględnym elementu przedmiotowo istotnego czyni tę umowę nieistniejącą w tym znaczeniu, że nie wywołuje ona skutku rozporządzającego tj. nie przenosi prawa bezwzględnego na nabywcę. Ten skutek oczywiście nie odnosi się do więzi obligacyjnej.

W ocenie sądu więc w oparciu o umowy z 2009 – 2011 nie doszło do przeniesienia autorskich praw majątkowych do layoutu (o ile uznać by go za utwór), co nie wpływa na ważność rozliczeń stron w związku ze świadczonymi przez powoda usługami objętymi umową – w tym wykonaniem dzieła w postaci „projektu graficznego katalogu”.

Oznaczenie (...)

W ocenie sądu dla przyjęcia, czy dane dzieło stanowi utwór w rozumieniu prawa autorskiego nie ma znaczenia oznaczenie w kolejnych wersjach katalogu „(...)”. Istotny jest rzeczywisty zakres wkładu twórczego grafika.

Sąd natomiast w oparciu o powszechnie dostępną informację podziela stanowisko pozwanego, co do zakresu pojęcia „desktop publishing”, którym posługiwał się powód na oznaczenie swoje pracy w kolejnych edycjach katalogu. Zakres prac (...) obejmuje czynności techniczne związane z przygotowaniem katalogu do druku.

Posumowanie

Sąd uznał, że layouty katalogów, których ochrony domaga się powód nie stanowią utworu w rozumieniu art. 1 pr. aut., gdyż nie spełniają przesłanek twórczości i indywidualności. Layout może być także uznany dzieło, którego ochrona podlega wyłączeniu z mocy art. 1 ust. 2¹ pr. aut.

Gdyby przyjąć, że layout stanowi jednak utwór podlegający ochronie, to prawa autorskie do niego, jako utworu niesamodzielnego przeszły na pozwanego z mocy art. 11 pr. aut. Do przeniesienia autorskich praw majątkowych nie doprowadziły zawarte między stronami umowy, gdyż nie obejmowały oznaczenia pól eksploatacji.

Z uwagi na to, że dzieło powoda nie stanowi utworu, nie podlega ochronie autorsko-prawnej z art. 78 oraz 79 ust. 1 pr. aut. , co uzasadnia oddalenie powództwa w całości.

Koszty

O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 § k.p.c. Na koszty należne stronie pozwanej, jako wygrywającej spór składają się koszty zastępstwa procesowego, które naliczono na podstawie § 8 ust. 1 pkt 2) i sut. 2 w zw. z §2 pkt 6) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSO Weronika Klawonn

1 Por. M. Jankowska, M. Pawełczyk, Layout czasopisma jako przedmiot prawa autorskiego – wybrane aspekty autorsko-prawne. MoP 2015, Nr. 4 s. 198 – 199.

2 E. Laskowska-Litak [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom I, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 1. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587837745/635185?tocHit=1> (dostęp: 2024-02-13 12:17)

3 Por. wyrok SN z 27 lutego 2009 r. V CSK 337/08

4 D. Flisiak, Maxa Kummera teoria statystycznej jednorazowości - pozorne rozwiązanie problematycznej oceny indywidualności dzieła [w:] Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi, red. A Matlak, s. Stanisławka-Kloc, Warszawa 2013 .

5 G. Abrose, *Layout. Zasady/kompozycja/zastosowanie*, Warszawa 2007, przytoczone za M. Jankowska, M. Pawełczyk, *Layout czasopisma jako przedmiot prawa autorskiego – wybrane aspekty autorsko-prawne*. *MoP* 2015, Nr. 4 s. 198 – 199.

6 M. Jankowska, M. Pawełczyk, *Layout czasopisma jako przedmiot prawa autorskiego – wybrane aspekty autorsko-prawne*. *MoP* 2015, Nr. 4 s. 198 – 199.

7 M. Jankowska, M. Pawełczyk, *Layout czasopisma jako przedmiot prawa autorskiego – wybrane aspekty autorsko-prawne*. *MoP* 2015, Nr. 4 s. 198 – 199.